

3. Az állam polgárai

Ha az egyén nemzeti jogait nem eredeztetjük kizárólagosan a nemzet jogából, és nem pusztán annak fényében értelmezzük, hanem úgymond meghatározatlanul hagyjuk, és pusztán az állampolgár jogairól beszélünk az adott államban, abban az esetben az ilyen állapot úgyszintén nem jelenti az egyén nemzeti jogainak garantálását. Yael Tamir álláspontja szerint például az ENSZ a polgári jogok terminusaival fogalmazza meg a nemzeti-ségi jogokat. Ez a módszer az asszimiláció elméletének hatása alatt keletkezett.²³² Tamir szerint a nemzeti önrendelkezés kérdésének kevés köze van a polgári jogokhoz; az sokkal közelebb áll az értelmes élet iránti vágyhoz. Az emberek mindenekelőtt saját kulturális közegükben akarnak érvényesülni, és ebbéli szándékukat – a szélesen elterjedt liberális felfogástól eltérően – nem redukálhatjuk más emberi jogokra, nevezetesen a politikai életben való részvétel, a szólás- és sajtószabadság, valamint a gyülekezési és egyesülési szabadság jogára. Ám Tamir azt az elvet is kifogásolja, hogy minden önmagát nemzetnek minősítő embercsoport rendelkezzen az önrendelkezés jogával. Ez ugyanis szerinte instabilitáshoz és fragmentációhoz vezetne.

Tamirnak ez utóbbi álláspontja akkor védhető, ha elfogadjuk a nacionalizmus gellneri jellemzését, azt, hogy a nemzet egy államot akar alkotni. Ám ha lehetségesnek tartjuk, hogy egyazon állam egyszerre több nemzet, illetve nemzeti kisebbség politikai kereteit is adja, azaz többféle nemzetiségű egyének egy politikai közösséget alkothatnak, és az általuk alkotott állam egyszerre segítheti egymástól eltérő sajátosságaik fejlesztését és közös céljaik képviselését, akkor Tamir állításának általános érvénye nem tartható.²³³ Az állam semlegessége pusztán az állampolgári jogok egyenlőségére építve nem jár együtt effektív nemzeti semlegességgel, mégpedig azért, mert az állam számos nemzeti kérdésben nem lehet semleges.²³⁴ Például az államban léteznie kell hivatalos nyelvnek, esetleg nyelveknek, lenniük kell állami ünnepeknek, szimbólumoknak, állami kulturális intézményeknek és kultúrpolitikának, a kultúrát is érintő oktatáspolitikának stb. Kai Nilsen például világosan bizonyítja, hogy a nacionalizmus mindegyik felfogása kulturális nacionalizmus. Nem létezhet a nacionalizmus pusztán politikai koncepciója, a liberális nacionalizmust is beleértve.²³⁵

Leszögezhetjük tehát, hogy a modern állam sajátosságainak okán nem válhat el a fejlődés nemzeti szintjétől. Ezért az állam és nemzet egymástól való olyan elválasztása, ami az állam és az egyház estében történt, az emberi civilizáció mai szintjén nem lehetséges. Ahogy az állam és egyház egymástól való elválasztása elképzelhetetlen lett volna a rendi államszerkezetben, hiszen azzal a rendi állam több alapvető funkcióját képtelen lett volna ellátni, úgy a modern állam sem válhat el a fejlődés nemzeti szintjének számos elemétől.

Ebben az esetben azonban számolni kell azzal a következménnyel, hogy az állampolgári jogok egyenlősége a liberális demokráciákban sem szab gátat a többségi döntéshozatalnak nemzeti kérdésekben még akkor sem, ha az állam nem deklarálja nemzetállamnak magát, és úgymond semlegességre törekszik e kérdésben, sőt egyenesen tiltja az egyén nemzeti diszkriminációját, előírva az egyenlő bánásmód elvét. Egy helyen az állam ugyanis nem képes érvényesíteni a diszkrimináció tilalmát és az egyenlő bánásmód elvét, mégpedig saját nemzeti vonatkozásainak terén. Ezekben a területeken döntenie kell, és a döntéshozatal többségi elve elé az állampolgári jogegyenlőség hagyó-

mányos elve alapján semmilyen gátat nem állít. A többségi elv érvényesülése pedig azzal a következménnyel jár, hogy a kisebbségbe szoruló nemzeti sajátosságok az állam intézményrendszerén kívülre szorulnak. A magánélet, valamint a közélet nem állami területein ugyan nem tiltja őket az állam, ám a hivatalos kommunikációból és az állami politika támogatási köréből történő kiszorulásuk a civilizáció mai fokán olyan hátrányt jelent számukra, amely ellensúlyozhatatlan. Az állampolgári jogok egyenlősége a nemzeti többség hatalmát, ennek eredményeképpen intézményesen is megjelenő többletjogait jelenti. Az állam ugyanakkor felkínálja a jogegyenlőség lehetőségét a más nemzetiségű polgárai számára, ami azonban azt jelenti, hogy az állam befolyása alatt álló területeken azonosulhatnak a többségi kultúrával, azaz asszimilálódhatnak, ami fölöslegessé teszi számukra a sajátos kisebbségi jogokat és intézményeket. Ez a megoldás úgymond megfelel az emberi jogok alapelveinek, hiszen lehetőséget ad az embernek arra, hogy az egyenlőség állapotába jusson, még hozzá saját döntése alapján. Ugyanakkor ez a sajátnak nevezett döntés az államhatalom által egyenlőtlennek tett körülmények közt történik.

Ebben az esetben tehát az állampolgári jogok egyenlősége, ennek részeként a magukat nem a többségi nemzethez sorolók diszkriminációjának tiltása még nem jelenti tényleges esélyegyenlőségüket.

Az egyenlőség értéke ugyanis nem az egyenlőségben mint olyanban rejlik, hanem abban a kondícióban, hogy másokétól eltérő képességeinket gyakorolhassuk, vagyis az esélyegyenlőségben. Az egyéntől ugyanis nem lehet megtagadni lehetőségeit. Az egyenlő bánásmód elvének ezekből az eltérő sajátosságokból kell kiindulnia. Egyébként az egyéni képességet tagadja, és feláldozza a lehetőséget, hogy az egyén önmagává váljon.²³⁶